

Микола Жарких

Враження від війни

Частина 2: 21 квітня – 15 червня 2022 р.

Київ – 2022 р.

Даний збірничок начерків утворився з об'єднання публікацій, виставлених на моєму персональному сайті:

<https://www.m-zharkikh.name/uk/Miscel/WarImpressions.html>

Сподіваюсь, мені вистачить снаги продовжувати цю серію до кінця війни.

Краматорський парадокс.....	4
Вирішальний удар.....	6
Українське збіжжя і американське боягузтво.....	13
Стаття у кільватер.....	18
Як нам облаштувати Росію.....	21
Як нам облаштувати Україну.....	24
Корупція і Україна.....	29
Умови демократії.....	32
Загрози для демократії.....	36
Обмежена демократія.....	39

Краматорський парадокс

Я навмисно чекав кілька днів, поки спаде хвиля безпосереднього страшного враження від удару по Краматорську.

Російські воєнні злочинці ударили ракетою «Точка-У» з касетною боеголовкою по залізничному вокзалу, де люди чекали на евакуаційний потяг. 57 убитих і ще купа поранених.

Воєнний злочин? – Так, згоден, розумію.

Злочинцем є російська армія? – Так, згоден, розумію.

А от постраждали хто? Тут я перестаю розуміти.

Чому ці люди зібрались на вокзалі? – Евакуюватись із загроженого війною Краматорська.

Хто ж загрожує Краматорську? – Російська армія.

Та сама, котра прийшла «визволяти» російськомовний Краматорськ від нас, «українських нацистів»? – Точнісінько та сама.

Так ці люди зібрались, щоб тікати від «визволителів» до Росії? – Ні, вони хотіли тікати від них в Україну.

В ту саму Україну, де «українські нацисти» «переслідують» російськомовних людей і навіть доходять то запитань, чи не хочуть вони вивчити українську мову? – Точнісінько в ту саму Україну.

Але ж це були ті самі жителі того самого Краматорська, котрі в 2014 році волали «Путін, введи» і «Путін, допоможи»? Ті самі, котрі перешкоджали руху українських військ, що намагались захистити Донбас? Ті самі, котрі своїми живими щитами прикривали рух російських окупантів? – Точнісінько ті самі.

То виходить, що вони на дев'ятому році війни порозумнішали, передумали і змінились? – Жодною мірою вони не порозумнішали, не передумали і не змінились. Якими вони були в 2014 році, точнісінько такими й залишились в 2022-у.

Вибори президента України в 2019 році показали: в першому турі в тих частинах Донецької і Луганської областей, де можна було провести вибори, перше місце зайняв Юрій Анатолійович Бойко – відомий всім москвофіл, соратник москвофіла В. Ф. Януковича по «Партії регіонів», а тепер – діяч «Опозиційної платформи – За життя» (злегка перефарбованої «Партії регіонів»). Як Янукович, так і Бойко ставили і ставлять своїм завданням отриману з Москви вказівку: перетворити незалежну Україну на губернію в складі Росії.

Ця політика уже привела війну на наші землі в 2014 році, і через 5 (п'ять!) років жителі Донбаса проголосували за цю політику, за подальшу війну. І зараз ми бачимо стільки випадків відвертого переходу представників «Опозиційної платформи – За життя» до співробітництва з окупантом, що не може бути сумніву: члени партії підбирались за принципом відданості Москві і готувались до ролі окупаційної адміністрації.

І от Путін нарешті «ввів» і «допоміг». Чого ж люди, які палко бажали цієї «допомоги», тепер тікають під захист української армії, котру вони ненавидять, в глибину України, яку вони ненавидять, і далі в Європу, яку вони так само ненавидять?

Чому **вони** не зустрічають ту російську армію, котру вони люблять і якій допомагають, хлібом і сіллю? Чому москвофіли тікають від Москви? Чому вони

їдуть свт за очі, аби не опинитись під окупаційною владою – сформованої з тих самих колаборантів, котрих вони самі обрали на виборні посади різних рівнів?

Як зрозуміти **масову** поведінку цих людей? Парадокс, та й годі.

26 квітня 2022 р. в Києві.

Вирішальний удар

Фарс на одну дію

Дієві особи

Путін – клоун, який грає роль самого себе, тобто президента Росії.

Шойгу – колишній оленяр, нині міністр.

Золотов – чекіст і начальник гвардії.

Песков – колись залишений на другий рік за неуспішність студент, а нині – прес-секретар.

Діється в наш час в кабінеті президента в Кремлі. Посередині – великий стіл шириною із футбольне поле, абсолютно порожній.

Ява 1

Путін

(дивиться на глобус, потім бере рулетку і щось на ньому вимірює)

Ну, і зовсім не так далеко від Москви до Вашингтона – якихось сімдесят сантиметрів. І чого б то третій місяць воювати за цю мізерію? Шойгу!

Шойгу

(скванно заскакує до кабінету)

Здеся!

Путін

(невдоволено)

Ну що за звичаї! Здеся, тута тама... Ти генерал армії чи оленяр?

(Шойгу розкриває рота, але Путін продовжує)

Доповідай: Вашингтон захопив?

Шойгу

Ми... тее-то як його... готуємось його атакувати. Зосереджуємо сили, ще дві батальйонні групи перекидаємо. От Нью-Йорк уже обстрілюємо...

Путін

Нью-Йорк? Чим це ти його обстріляв?

Шойгу

Градами, силами першого армійського корпусу Ди-Ни-Ри.

Путін

Добре, але ж Град тільки на двадцять кілометрів несе, хіба так знищиш весь Нью-Йорк?

Шойгу

Ми, Дім Дімич, з усією...

Путін

(не слухає)

Я от що подумав: а чи не закінчити нам цю війну одним вирішальним ударом, га? Як жахнемо по тій Америці нашими мегатонами – і війні кінець.

Шойгу

(робить вигляд, що не розуміє)

Жахнемо? Тобто наведемо жах, дулю скрутимо?

Путін

Ну, шандарахнемо або бабахнемо, якщо тобі так зрозуміліше. До речі, де моя червона кнопка? Вона ж десь тут на столі була?

Шойгу

А... е... ми тес... її прибрали, щоби часом Кабаєва її не натиснула. Вона в нас особа химерна, любить торгати різні речі без потреби...

Путін

Ну добре, так піди й натисни оту червону кнопку. Десь же ж вона в тебе є?

Шойгу

(відстовбурчує вухо рукою і робить вигляд, що погано чує, але виходить не дуже переконливо)

Га?.. Як?.. Барабани теж дуже добре бахають...

Путін

Ти мені дурня будеш грати?

Шойгу

Ой, Дім Дімич, дозвольте вам доповісти! Це ви просто ніколи не бачили, як як дурня можу грати, тому й думаєте так. А я не граю, я просто чути став погано... От якби ви мені... тес-то як його...

(водить у повітрі рукою, неначе пише)

... на листочку паперу написали, тоді б я одразу все зрозумів.

Путін

Письмовий наказ? На ядерний удар? Тобі? Навіщо? Хіба тобі слова мого мало?

Шойгу

Ну, як мене запитають: «Навіщо ти, Шойгу, ядерну війну почав?» – А я скажу: «Я ж простий оленяр, нічого не розумію, отримав письмовий наказ – і виконав. А винен в усьому той, хто наказав, я тільки виконував».

Путін

Ах ти собачий син! Золотов!

Ява 2

Золотов входить неквапно і перевальцем, але оцінивши ситуацію, виструнчується і клацає підборами.

Золотов

Кавалер ордена Кадирова генерал армії Золотов за вашим наказом з'явився!

Путін

(до Шойгу)

Бачиш, як треба доповідати? Ніяких «здесь» чи «тута».

(до Золотова)

Ти, Золотов, готовий зробити те, що треба для порятунку Росії?

Золотов

Так точно!

Путін

Готовий виконати мій наказ?

Золотов

Так точно!

Путін

Готовий виконати **будь-який** мій наказ?

Золотов

Так точно!

Путін

Так піди візьми свій пістолет і розстріляй мені оцього...

(показує на Шойгу)

... оленяра-невдачу.

Золотов

(не змигнувши оком)

Як ви кажете? Трахнути?.. Кого трахнути?.. Кабаєву?.. Отак прямо по голові?
– Ну, з превеликим задоволенням! Можу навіть на біс!

Путін

І ти дурня корчити?

Золотов

(так само незворушно, показує рукою в повітрі, як пишуть)

Ви мені, пане президенте, письмовий наказ віддайте, щоб я чого, бува, не переплутав. Старію, все забувати починаю. Ще не ту шлюху трахну, а потім сам же винен буду.

Путін

(запінюється від злості)

Ну!.. Ти!...

Золотов

(так само спокійно)

Та вам, пане президенте, не варто навіть турбуватись. У вас же секретар є, отой Пісок, він вам усе напише. Тільки вихідний номер з адміністрації президента поставити треба і дату.

Путін роздратовано повертається і ходить під вікном кабінету. Шойгу та Золотов на передньому плані стиха перемовляються.

Золотов

І наш батюшка-цар теж постарів. Не той уже став, хворіє. Кажуть, у нього саркома...

Шойгу

... і глаукома...

Золотов

... і подагра...

Шойгу

... і хірагра...

Золотов

... і лейкемія...

Шойгу

... і уремія...

Золотов

Але найгірше – підмінили нашого царя. Двійника замість нього випускають. Хіба не бачив, що лисий парик на ньому – із фалдочкою на лобі?

Шойгу

(аж підстрибує)

Як підмінили? Хто? Хто це міг зробити?

Золотов

Хто, хто... Бояри. Вексельберги із Ротенбергами. Але вони – тільки виконавці, а задумали все...

(піднімає палець на знак найвищого секрету)

... хохли!

Шойгу

Брешеш?

Золотов

Ані разу. Генадій Тимченко – він же викапаний хохол! А Олег Дерипаска? Та більш хохлацького прізвища і вигадати не можна!

Шойгу

А я був думав, що вони «русские»...

Золотов

А, що ти там у своєму Забайкаллі тямш! Тобі що Цукерторт, що Закривидорога, що Ібрагім-бек Гусейн-заде – все «русские». Хохли тільки прикидаються дурниками, а насправді – вони рахубні, далекоглядні та безжальні. І все виставляють наперед євреїв, а ті й радіють, що вони правлять світом. Правлять – за наказами хохлів.

Шойгу

Ну, не може такого бути. Я, коли був у Луганську...

Золотов

Говори більше! Вони навіть президентом собі обрали єврея Зеленського, щоб той, як справжній клоун, пообіцяв упасти перед нашим на коліна. Ну, наш повірив і заздрить тепер:

Дивлюсь я на Зелю
Та й думку гадаю:
Чому я не клоун,
Чому не стрибаю?

Навіть війну розпочав, щоб допомогти клоуну упасти на коліна – а хохлам тільки того й треба було.

Шойгу

(з підозрою дивиться на Золотова)

А ти, я бачу, уже мостиш місточки до хохлів? Уже й хохлацькі віршики вивчаєш?

Золотов

(так само спокійно)

Від такого ж чую. Ну звідки тобі, забайкальському оленяру, знати, що ці віршики – хохлацькі? Чи ти сам, бува... не тее?

Шойгу

Чи в Москві, чи в Україні
Скажуть пробувати –
Всюди треба, добрі люди,
Приятелів мати.

Ява 4

Путін наближається нарешті наперед.

Путін

Добре, я зважу все і дам подальші вказівки. Поки що ви вільні.

Шойгу і Золотов виходять, по дорозі жартома підштовхуючи один одного кулаками в бік.

Путін

Отак важко вести Росію до світлого майбутнього
Через тумани лихі,
Через великеє горе...

І самому розстріляти цих негідників не випадає, бо це буде занадто прямолінійно. Скажуть іще: «Путін – убивця». А я ж за все життя нікого власною рукою не убив. Де ж знайти людей вірних?..

(гукає голосно)

Пісок!

Песков

(входить і чемно вклоняється, але вид має кволий і втомлений)

Чим можу служити, Володимире Володимировичу?

Путін

Чого такий сумний? Знову коксу накурився?

Песков

Ні, Володимире Володимировичу. Уже два тижні як не курю. Нема його. Як останню партію з Аргентини оті клятві естонці перехопили – більше нема.

Путін

А замінити імпорт вітчизняними продуктом не можеш?

Песков

Намагалися. Спробували пшеничну муку курити, вона-бо теж біла – ні, не той смак і не та сила. Далі спробували товчену крейду – не хоче горіти, клята.

Путін

Що ти верзеш? У нас же власне виробництво коксу – ого-го! В самій Москві завод «Москокс» є, далеко й ходити не треба.

Песков

І там замовляли. Але він весь якийсь чорний і горить несамовито. Он в Центрі управління космічними польотами намагались його курити – так весь Центр і згорів.

Путін

Ну, не журись. Скажи краще, у тебе є пістолет?

Песков

(пожсвавлюється)

Авжеж! Отой самий, з якого Адольф Гітлер застрелився. Є, на місці. І чистять його і змащують регулярно. І в магазині один набій є – як має бути. Залишається тільки зняти його із запобіжника, дослати набій в казенник – і...

Путін

Усе так просто?

Песков

(із піднесенням)

А ще тут, у Державні Зброярні, табакерка є. Золота. Ота сама, якою... як треба, я збігаю, чейже мені дадуть... у тимчасове користування...

Путін

(з іронією)

А в якому роді військ на озброєнні табакерки перебувають?

Песков

Леонтій Бенігсен був генерал від кавалерії. Ну, й інші генерали...

(оглядає стіл у пошуку якоїсь заміни імпоротної золотої табакерки, але стіл, як сказано вище – абсолютно порожній. Якщо на початку п'єси на стіні не висить рушниця – це значить, що наприкінці нікого не уб'ють. Це ж фарс, а не трагедія.)

Путін

(люто)

А геть від мене, змій ізраїльський!

Песков поспішно тікає.

От тобі й маєш вирішальний удар! Табакеркою...

Завіса спускається.

В Києві, 10 – 11 травня 2022 р.

Українське збіжжя і американське боягузтво

або Проблеми шерифа індіанців не хвилюють

Відносно довгий час не писав своїх «вражень». За прикладом Лесі Українки не примушую себе писати, коли слова не просяться самі. Обмірковую кілька тем, не знаю, чи з них щось вийде. Але сьогодні слова склались самі...

Пишуть, що США розглядають можливість зняти частину санкцій з Білорусії в обмін на експорт українського збіжжя через Білорусію. Також відомий всьому світу русофіл – генеральний секретар ООН Гутерріш [закликає](#) послабити санкції проти Росії в обмін на експорт українського збіжжя через Чорне море.

Як бачимо, Америка залюбки торгує нашим збіжжям заради допомоги агресорам. Можна очікувати, що наступним кроком буде пропозиція нагородити президента Росії Путіна та президента Білорусії Лукашенка орденом *Virtuti militari*. (До речі, не знаю, чи є в Америці такий орден. Але якісь ордени, мабуть, є.) Нагородити за успіхи у витісненні України зі світового ринку хліба.

У зв'язку з цим мушу поставити декілька крапок над декількома літерами (я, ж, з, й, ө, э...).

1. Україна **не повинна поспішати** продавати хліб врожаю 2021 р. Досить того, що російські загарбники уже захопили у Херсонській та Запорізькій областях. Україна не може в умовах війни ризикувати своїм хлібним резервом і наражати українців на ризик голоду. Урожай 2022 року буде очікувано дуже низьким. Якщо вдасться зібрати половину того, що дав 2021 рік – буде просто дуже добре. І не треба тішити себе ілюзіями, що в 2023 році врожай відновиться. Відновиться, але не швидко, дай боже через кілька років **після закінчення бойових дій**.

Україна не повинна продавати збіжжя в такій кількості, як було до війни, – навіть якщо для цього були б технічні можливості. Не повинна продавати багато, щоб самій не опинилась в ситуації, коли ми будемо потребувати допомоги не тільки зброєю і грошима, але й хлібом.

2. Струс на світовому ринку хліба, підвищення світових цін на нього – **вигідний для України**, бо дозволяє продавати менше, а заробляти стільки ж або й більше. Отже, підвищення цін на хліб у два або три рази було би добрим нагадуванням – хто в домі господар, від кого залежить стабільність світового харчового ринку. Це саме стосується соняшникової олії – весь світ думав, що вона з'являється на полицях крамниць сама собою, аж війна нагадала, що понад 50 % світового виробництва цієї олії дає Україна.

3. Російські окупанти грабують фермерів на тимчасово окупованій території. З висоти мого дивана – вважаю, що **це дуже добре**. Не слухався тата – послухаєш ката.

Пишуть, що окупанти забирають у виробників 70 % хліба. І це також дуже добре, хотіли «руського мира» – їжте, хоч повилазьте. Також пишуть, що окупанти пропонують за хліб 10 % його вартості, а хто відмовляється – забирають безкоштовно. Також пишуть, що окупанти почали утворювати на тимчасово окупованій території... *колгоспи*. Так-так, колгоспи, і це теж – «руський мир» у його чистій формі.

Чи розуміють ці пограбовані «фермери», що **вони самі** закликали до себе оцей «русский мир»? Зрадник і колаборант [Володимир Сальдо](#) 10 років поспіль був міським головою Херсона. Посада виборна, його обирали на цю посаду три (!) рази поспіль. Хто обирав? – Та місцеві жителі, хто ж іще. Далі – Партія регіонів, Верховна рада (2012 – 2014 рр.), голосування за диктаторські закони 16 січня 2014 року. А хто його до Верховної ради обрав? – Та місцеві жителі, все вони.

І ось нарешті збулася мрія ідіота – 26 квітня 2022 року окупанти призначили В. Сальдо головою окупаційної адміністрації Херсона, так би мовити, майором Квіслінгом місцевої фабрикації. Збулася і мрія його виборців – прийшли окупанти, яких вони собі так палко бажали, і просто відняли усе, що оці «фермери» були заробили за 30 років незалежності.

Ще раз повторюю – **все це дуже добре**. Той, хто не розуміє простої зв'язки Україна ⇒ незалежність ⇒ демократія ⇒ патріотизм ⇒ правова держава ⇒ приватна власність ⇒ твій особистий статок – той не вартий мати «приватну власність» і «особистий статок». Можливо, оцей прочухан від «русского мира» виправить хоч комусь мізки і примусить збагнути відповідальність за свою особисту позицію під час голосування. На велику кількість таких, що очуняють, я зовсім не сподіваюсь – більша частина виборців не мала нічого, то й втрачати їм нічого, а тому – «какая разница?».

4. Пишуть, що через проблеми з експортом українського хліба може настати голод у країнах Близького Сходу. Мабуть не в Ізраїлі – він сам у довоєнний час вивозив свої овочі до України, а таки в арабських країнах. Поясніть мені, добрі люди, чому цей можливий голод має нас, українців, обходити? Хіба ті араби не мають своєї землі? Хіба на тій землі не можна вирощувати три врожаї на рік? Чому не можуть вони експортувати вироблені ними харчі, якщо сусідній Ізраїль може?

Чому, зрештою, весь християнський світ має служити арабам-мусульманам як раби? Хібо вони нас уже завоювали? Хочуть їсти – нехай працюють. Як дбаєш – так і маєш. Хто не працює – той не їсть. Що в цих простих істинах не так? Чому якісь добрі дяді і тьоті мусять годувати оцих ледарів?

5. Так само пишуть, що через проблеми з експортом українського хліба може настати голод у країнах Африки, і цим власне Гутерріш переймається найбільше.

5.1. **Гутерріш**. Якщо він втрачає свої «комісійні» чи «куртажні» гроші від припинення постачання хлібу в країні Африки – він мусить так відверто про цей і сказати:

Обидели юродивого!
Мальчишки отняли копеечку!
Вели-ка их зарезать...

Але яке нам, українським індіанцям, діло до фінансових проблем шерифа, тобто пана Гутерріша? Проблеми шерифа не повинні хвилювати індіанців, нехай сам викручується як уміє.

5.2. **Голод в Африці**. Я – не гуманіст, не філантроп, не ліберал і не професор Гарвардського університету. Я – український націоналіст. Тому я можу написати відверто: **голод в країнах Африки – це дуже добре**.

Голод – природний регулятор чисельності населення у **незалежних** країнах, які можуть за кліматичними умовами вирощувати три або чотири врожаї на рік, але які:

- не вміють працювати;
- не бажають працювати;
- не працюють;
- і не будуть працювати, хоч що би не було.

Працювати – не по фен-шую. Білі раби, оті добрі ліберальні чоловіколюбні дяді й тьоті, приїдуть і привезуть їм готову їжу. І вони будуть її їсти і далі плодитись, загострюючи і без того сильну демографічну кризу. Населення однієї Нігерії – 206 мільйонів осіб, це у 5 разів стільки, як в Україні.

І українські білі раби мусять годувати не одного і не двох, а одразу п'ятьох нігерійських генералів на одного раба? Але ж мені здавалось, що Нігерія нас ще не завоювала (вони не тільки працювати не вміють, але й ще більше – не вміють воювати). Чого це ми мусимо перейматись їх проблемами?

Якщо голод там справді настане (ще не факт) і якась їх частина повиздихає (знову – не факт), то це буде тільки рух в напрямку екологічної рівноваги. Людей мусить бути стільки, скільки є їжі. Ніяк не більше. Якщо вони хочуть плодитись далі, то це – їх проблема. Нас, білих індіанців України, проблеми нігерійського шерифа не хвилюють.

6. Експорт збіжжя через Білорусію. Ні, я хотів би знати ім'я того генія американської політичної аналітики, котрий **отак** запропонував. Чогось мені здається, що він закінчив Гарвардський університет. І тому, як кожен випускник Гарварду, є самовпевненим невігласом.

Якби я знав його ім'я – я би попросив своїх знайомих в Америці подарувати йому глобус. Бажано – глобус України, але якщо в них такого нема – то хоча б глобус усієї земної кулі. Там він міг би порахувати, скільки залізниць іде з України до Білорусії і подумати, чи є на них десь хоч один не зірваний міст? У нас же з Білорусією іде війна (може хто не знає), а під час війни всі мости в напрямку ворога висаджують, руйнують – чи не так? Наша влада не зобов'язана доповідати всьому світу про такі свої дії, а випускники Гарварда, котрі за весь час існування цього університету не бачили ніякої війни, елементарно не знають про це правило. Бо звідки їм знати й навіщо? Мости між США і Канадою вони ж висаджувати не збираються, правда?

Але навіть якби ці мости були цілі і технічна можливість відправити ешелони хліба в Білорусію існувала – чи доїхали б вони до покупця? Жодною мірою не доїхали би, про це навіть говорити смішно.

Якщо випускникам Гарвардського університету не смішно – поясню. Білорусія – ніяка не держава, а окупована Росією територія. І якщо до начальника білоруської залізниці прийде російський лейтенант із двома автоматниками і скаже: «Оці ешелони хліба переспрямувати до Росії» – що, на вашу думку, зробить начальник? На цьому місці уже можна сміятись, але спеціально для випускників Гарварда поясню: автомат Калашникова – дуже сильний аргумент, і виконувати такі накази треба (не заглиблюючись, що то за лейтенант і які його права). От тепер остаточно можна сміятись.

Але найсмішніше – може бути, що ніякого лейтенанта ані автоматників не буде, а просто начальник є агентом Росії і отримає той самий наказ від свого куратора. І виконає його так само.

Отже, за зняті санкції Білорусія подякує (можливо), за отримане від дурних хохлів безкоштовне збіжжя Росія не подякує (не **можливо**, але **точно**), а «продовольча криза» залишиться. І треба було платити великі гроші за навчання в Гарварді?

7. Зняття санкцій з Росії заради розблокування чого б там не було. Що це – дурість чи зрада? Думаю, і дурість і зрада одночасно.

За зняті санкції Росії подякує (можливо), але нічого не розблокує (не **можливо**, але **безсумнівно** не розблокує).

Чому? – Елементарно, Ватсон!

Росія почала війну заради знищення України, і за всі три місяці сучасної «гарячої фази», як і за попередні 8 років не змінила цього курсу ні на міліметр. Буде подихати, буде гинути, але буде продовжувати свою війну і говорити, що все йде по плану.

Всякі сподівання, що Росію можна задобрити, погладити по голівці за гарну поведінку – це злочинні ілюзії. Злочинні тому, що Україна платить за них кров'ю.

От, не встиг вчора (21 травня 2022 р.) дописати статтю, а вийшло навіть краще, бо сьогодні (22 травня 2022 р., у день перепоховання Тараса Шевченка в Каневі) з'явився переклад статті із журналу «The Economist» під назвою [«Майбутня продовольча катастрофа»](#). Моє загальне враження – темою оцієї «катастрофи» намагаються притлумити не тільки тему Covid-19, але й тему російської агресії в Україні, дати світовій пресі нову тему для пережовування жуйки, для «занепокоєння». Україна повинна капітулювати, щоб мавпочки в Африці могли не злізати зі своїх дерев і не працювати. Тільки із назвою журналу якась помилка трапилась. Правильна назва – «The **Putis's** Economist». Глядіть не переплутайте!

8. Чи можна розблокувати судноплавство по Чорному і Азовському морям?

Можна, і для цього є два шляхи, або точніше, два рівні.

Перший (максимальний) – знищити Росію як державу. Нема тіла – нема діла. Наступного дня після її зникнення розблокування портів настане само собою.

Другий (мінімальний) – знищити російський Чорноморський флот (і, щоб два рази не вставати – його сухопутні структури, включно з авіабазами в Криму).

І всього-то потрібно кілька сотень «Томагавків»! Вони летять на 2 500 кілометрів, тобто американським кораблям і літакам не треба навіть наближатись до Криму, а можна стріляти здалека.

Після реалізації мінімального варіанта для судноплавства в Чорному морі залишиться тільки небезпека ударів авіаційними протикорабельними ракетами великого радіуса дії (Гнило-Солом'яна Орда має на озброєнні протикорабельні ракети, що летять на 600 – 800 км, і уже стріляє ними по наземних цілях в Україні). Позбутися цієї небезпеки можна тільки в максимальному варіанті. Але ми наперед не можемо знати, чи залишиться у Гнило-Солом'яної Орди час і натхнення на такі удари після виконання мінімального варіанту.

Отже, для швидкого і радикального розблокування судноплавства в Чорному морі є всі необхідні умови та інструменти. Бракує тільки одного – сміливості з боку США.

США ніколи не боялись нападати на слабкого противника, знаючи, що той не зможе потужно опиратись: Сербія 1999 р., Афганістан 2001 р., Ірак 2003 р. Але відносно сильного противника Америка боїться панічно, до непристойності, і мимоволі виникає запитання: а чи справді американська армія така сильна, як це малює пропаганда і як прийнято думати?

І якщо Америка боїться «а то Путін нападе» – вона повинна надати відповідне озброєння Україні. На нас Путін уже напав, і по силі приповідки «мокрій дощу не боїться» – ми не боїмося це озброєння застосувати.

21 – 22 травня 2022 р. в Києві.

Стаття у кильватер

Кильватер – це стрій кораблів, коли наступний корабель в лінії (наступний *мателот*, як кажуть моряки) точно слідує за попереднім.

От і я, замість того щоб робити щось корисне або писати на давно задуману тему, мушу швиденько накреслити нове «враження» у кильватер попередньої статті.

Пишуть, що Великобританія розглядає можливість спрямувати свої бойові кораблі в Чорне море для супроводу суден із нашим збіжжям.

Війна в Україні, загибель наших людей і руйнування нашої землі нікого не хвилюють, але чого не зробиш заради порятунку африканських мавпочок!

Зрада? Багатоходова комбінація? Чи це взагалі можливо? Пропоную подивитись на це з висоти мого дивана.

1. Зрада

Щоб відновити судноплавство в Одесу, треба розмінувати море біля берега. На початку війни Україна виставила там мінні загородження, щоб запобігти небажаним візитам лаптей – як робить кожна країна, захищаючи свої береги під час війни.

Ці мінні загородження тепер треба видалити. Ну справді, підходи до Криму наша зелена пліснява уже розмінувала, то й тут мабуть можна зробити те саме.

Добре, припустимо, що гарвардські філантропи надіслали нам свої тральщики (не знаю, чи має змогу Україна самостійно видалити ці міни). А що при цьому робитимуть лапті?

Правильно, діти! Вони будуть спостерігати за прокладанням проходу в мінних полях для того, щоби в потрібний момент таки скористатись ним і висадити свій десант прямо на причали Одеського порта.

Чому прямо на причали? – Ну, в грудні 1941 року радянці так висаджували десант у Феодосії. «Можем повторить».

Цей десант, звичайно, лаптям не допоможе, але хіба мало нам зруйнованого Чернігова? Зруйнованих Сум, Харкова, Ізюма, Маріуполя? То нехай ще й Одеса буде зруйнована вуличними боями?

Як там в Гарварді студентів учать? Париж вартий меси? Ну, виходить, африканські макаки варті нашої Одеси, можна нею пожертвувати, аби мавпочкам не довелося, боронь боже, злазити зі свого дерева.

2. Білі починають і ставлять мат у два ходи

– Ленд-ліз у нас чи не ленд-ліз?

– Ленд-ліз!

– А коли так, то мусять бути морські конвої, які проривають ворожу морську блокаду і привозять в Україну зброю, а назад вивозять збіжжя.

Отже, першим ходом білі (США) надсилають у Чорне море свої бойові кораблі для супроводу конвоїв.

Другим ходом чорні (пушкіністи) нападають на цей конвой.

Третім кроком білі (США) пригадують: а що діялось у тому самому грудні того самого 1941 року на Тихому океані? Здається, тоді Японія напала на Перл-

Харбор? Ну, тепер ми маємо повне право знищити лапте-флот, який заважає нашому вільному плаванню в нейтральних водах.

Адже Гнило-Солом'яна Орда ніякої війни не веде, тому і не оголошувала Чорне море зоною війни. Тому й принцип «вільного судноплавства» діє.

Простою мовою, комусь там набридло чекати, поки Путін нападе, і цей хтось хоче **спровокувати** напад – десь так само, як залишення лінійних кораблів США у Перл-Харборі спровокувало напад Японії.

Для цього навіть конвої супроводжувати не треба, а досить послати пару кораблів ходити туди-сюди біля Севастополя (крейсерувати; первісне значення дієслова *to cruise* – власне ходити отак, вишукуючи щось у морі).

А з другого боку – якщо вже підписувати ленд-ліз тією самою ручкою, що і в 1941 році, то треба і конвоям до Одеси надати позначення PQ + номер, а зворотнім конвоям з Одеси – QR + номер. Коли дійде до PQ-17 – лапті нападуть обов'язково, тому що «можем повторить».

Чи є насправді десь такі плани – мені з висоти мого дивана, ясна річ, не видно. Однак можуть бути ще якісь зовсім інакші плани.

3. Чи це можливо?

Думаю, що неможливо.

США мають великий флот, але не мають сміливості. Великобританія має сміливість, але не має такого значного флоту. Інші країни НАТО не мають ані флотів, ані сміливості.

США бояться Гнило-Солом'яної Орди і не наважаться її спровокувати. А самостійна акція тієї ж Великобританії із наступною атакою пушкіністів на її кораблі викличе тільки переляк в усьому НАТО і поглибить розкол всередині цього союзу.

До того ж коли хто дивився глобус України, той знає, що в Чорне море веде тільки одна протока, і вона цілком є турецькою, турецькими територіальними водами. Отже, без згоди Туреччини нічого не буде, а її згода ставить Туреччину десь у таке саме положення, в якому Білорусія стоїть до України – в положення країни, котра надає свою територію для воєнних дій.

А у Туреччини своя позиція в цій війні, котра полягає у допомозі обом воюючим країнам. Україні вона допомагає, надсилаючи озброєння, а Росії вона допомагає, купуючи у неї природний газ. Якщо вірити Ердогану – 50 % потреб Туреччини в газі покриває Росія. Газове ембарго? – Ні, не чули.

Сподіваюсь, що розмови про оце конвоювання згаснуть самі собою, як розмови про передачу Україні літаків. Зрештою, і в США, і у Великобританії, і скрізь теж пам'ятають про караван PQ-17.

Треба знищити осине гніздо, тобто Чорноморський лапте-флот разом з його базою, а не оборонятись від ос розмахуванням вахлярами і бризканням аерозолів.

24 травня 2022 р. в Києві.

НАТОВська гора очікувано народила НАТОВську мишу

От учора залишив замітку, щоб дошліфувати, і знову вийшло на краще.

Було [опубліковано](#) пояснення іншої англійської газети, що

Велика Британія **не планує** відправляти військові кораблі в Чорне море, щоб допомогти експортувати продовольство із заблокованого українського порту в Одесі.

Також було [опубліковано](#) заяву нашого міністра закордонних справ Дмитра Кулеби:

Якщо НАТО не закрило небо над Україною в найтрагічніші моменти війни, то чому вони повинні розблокувати море, щоб безперешкодно транспортувати сільгосппродукцію. Я буду вітати це рішення, але не думаю, що у світу **вистачить мужності** для цього.

Жодною мірою не думаю, щоби хтось проник на мій домашній комп'ютер, аби украсти мою ще не опубліковану замітку і видати за свою. Все значно простіше: міркування, які прийшли мені в голову під час лежання на дивані, для всіх очевидні, а керосину у світової преси вистачило тільки на один день.

Так що доведеться африканським макакам переходити з хліба «Українського» на «Занепокоєння під євроатлантичним соусом».

25 травня 2022 р. в Києві.

Як нам облаштувати Росію

або Заповіт Дмитра Донцова

Славний український публіцист Дмитро Донцов більше ста років тому надрукував у Відні книгу «[Підстави нашої політики](#)». Основна думка книги дуже проста і зводиться до одного речення:

Підстава української політики – розчленування Росії.

Задача залишається актуальною і на сьогодні. Як би нам не хотілось, щоб на місці колишньої Росії розкинувся Мокшанський океан, а Середина-Буда, Мілове та Довжанськ перетворились на центри морської торгівлі – навряд чи це технічно можливо. Отже, після поразки Росії у війні її територію доведеться якось облаштувати.

Найпростіший і найкращий спосіб – це поділити Росію на 87 незалежних князівств. Чому саме 87, а не 86 чи 88?

Тому, що нині Росія складається із 82 «суб'єктів федерації» та Чечні. Отже, кожен «суб'єкт федерації» перетвориться на окреме князівство, а Чечню треба розділити на 5 народних республік: Східно-Чеченську народну республіку, Північно-Чеченську народну республіку, Західно-Чеченську народну республіку, Південно-Чеченську народну республіку та Центрально-Чеченську народну республіку. На чолі кожної із цих 5 республік поставити представника роду Кадириових (мабуть, знайдеться п'ять душ?).

Ці князівства і республіки повинні бути повністю незалежними із обов'язками:

- 1, ніколи не об'єднуватись між собою;
- 2, постійно вести війну з усіма сусідами з числа колишніх «суб'єктів федерації».

Чи це можливо?

Авжеж, можливо. Післявоєнний устрій переможеної країни устанавлюють переможці, в нашому випадку – євроатлантична коаліція на чолі зі США. Досвід уже є: після 2-ї світової війни переможену Німеччину поділили на Німеччину та Австрію (і так один німецький народ має зараз дві держави!), а обрізану Німеччину – на федеральні землі. Федеральний устрій не був притаманний Німеччині, а був нав'язаний переможцями. І – нічого, німці до нього звикли і не збираються міняти. А відносно недавно Німеччина складалась із 300 з гаком князівств та міст-держав – і нічого їй не робилося. Навіть краще було, бо з такої Німеччини не виходило світових воєн.

Гарантами цього устрою, тобто незалежності й територіальної цілісності новоутворених князівств, має стати нова політична організація під співголовуванням США, Великобританії та України. Ця організація має заступити недієздатну Організацію об'єднаних націй. Ця нова організація сформує коаліційні збройні сили, котрі й будуть фактично гарантувати новий лад.

Нагадаю, **гарантія** в міжнародному праві – це не просто договір, а **право** держави-гаранта розпочати війну проти порушника гарантованого устрою. Подекуди гарантія означає навіть **обов'язок** держави-гаранта розпочати таку війну.

Нагадаю – Друга світова війна розпочалася через те, що Німеччина напала на Польщу, незалежність якої гарантували Великобританія і Франція.

Нагадаю – в 2014 році державам, які гарантували незалежність і територіальну цілісність України (тим-таки Великобританії та США) забракло **смівості** виступити на боці України на підтримку наданих ними гарантій.

Нам розповідають, що Будапештський меморандум не спрацював через те, що не на тому місці поставили якусь кому. Це – чиста брехня. Якщо немає смівості виконувати добровільно узяті на себе зобов'язання, ніяка правильна розстановка ком не допоможе.

Отже, нова організація буде мати і право, і обов'язок застосовувати свої збройні сили для того, щоб запобігти будь-яким спробами нових князівств об'єднатися. Україна несе на собі основний тягар війни. Інші держави приєднуються до нас хіба що за п'ять хвилин до остаточної перемоги, щоб не залишитись без своєї частки пирога (і то – ще не факт). Тому Україна найбільше зацікавлена у дотриманні проєктованого нового порядку.

Цей новий лад має і певні економічні підстави. Сучасна Росія – країна із сильно централізованою економікою. Потоки імпорту та експорту переважно проходять через Москву – якщо не фізично, то логічно. В Москві укладаються всі скільки-нибудь значні контракти, в Москві знаходяться розрахункові центри і т. д.

«Суб'єкти федерації» отримували імпорт через Москву. А тепер санкції драматично скорочують цей імпорт, і з Москви більше нічого не йде. Отже, й озиратись тепер на Москву регіонам нема чого, а треба шукати нові шляхи.

Те саме і навіть ще гірше з експортом. Він так само потрапив під санкції через безумну політику Москви, і тепер підприємствам, орієнтованим на експорт (ну, хоча б металу) елементарно нема чого робити. Вони можуть закриватись або перетворюватись на кооперативи для спільного вирощування картоплі. Але для таких кроків Москва знову не потрібна, врожай картоплі від неї не залежить.

Отже, санкції руйнують загальноімперський економічний організм, сприяючи виділенню менших економічно самодостатніх регіонів, здатних забезпечити себе як *щами*, так і *лаптями* для їх хлібання. Інша справа, що усвідомлення нової економічної реальності приходить повільно і мабуть політичні зміни відбудуться швидше, а економіка буде адаптуватись до нових політичних кордонів.

До речі, утворення нових незалежних князівств – це найпростіший спосіб звільнитись від економічних санкцій, накладених на Росію. Поділити репарації Росії на користь України та зовнішній борг Росії між князівствами – і гайда. Нова держава – нові зобов'язання і нові можливості. І збройні сили нової організації будуть доброю запорукою, що ці гроші таки будуть заплачені.

Вигоду від поділу Росії на окремі князівства відчують одразу всі. Перш за все, ця територія уже не буде джерелом загрози для своїх сусідів. По-друге, зникне підтримка міжнародного тероризму, і останньому доведеться перебудовуватись, шукати собі нових покровителів. Можливо навіть, цей тероризм зникне як глобальне явище, координоване з одного центру в Москві, і залишаться хіба регіональні очаги.

По-третє, зникне проблема війн, експансії та анексії на оцій новій території колишньої Росії. Той самий Китай уже не буде потребувати нічого «захоплювати» ані «анексувати», а тільки розвивати «дружні взаємовигідні відносини» з потрібними йому князівствами.

Африка довгий час була тереном боротьби держав-колонізаторів і навіть колоніальних війн. Але з ліквідацією колоніальної системи це суперництво і ці війни припинились, і всі розумні люди мають тепер змогу розвивати «дружні взаємовигідні відносини» з окремими африканськими країнами. І за час від 1960 року ні одна африканська країна не завоювала ні однієї іншої, а що вони подекуди там чубляться між собою – то їхні внутрішні африканські справи. Хіба це не є реально працюючим прикладом?

6 червня 2022 р. в Києві.

Як нам облаштувати Україну

Війна колись-то закінчиться нашою перемогою. І що? Як увявити собі майбутнє України після війни?

Наступні думки – непопулярні, тому викладаю їх відверто і цинічно. І стисло, без технічних подробиць. Я – не політик і не державний чиновник, а тільки диванний оглядач, тому маю право говорити про те, що **треба зробити** – без урахування можливих перепон.

Білорусія

Це політичне непорозуміння треба зліквідувати. Не вміли бути незалежними – то нам, українцям, не дуже-то й треба.

Розділити колишню Білорусію на 6 князівств по числу областей і за зразком поділу колишньої Росії. 87 князівств чи 93 – принципової різниці немає.

Єдине ускладнення полягає в тому, що у бульбофюрера Луки тільки один син. Кого ж поставити начальниками в чотирьох інших князівствах? Ну, якимось воно буде.

Україна отримає змогу розвивати «дружні взаємовигідні відносини» з усіма, перш за все із Гомельським та Берестейським князівствами. І знову – ніяких анексій!

Угорщина

Не упевнений, чи нам слід витратити сили на будівництво стіни на кордоні. Маю в бога надію – як тільки закінчиться потік кривавих московських грошей, Угорщина сама згадає, що «вона завжди була у дружбі й доброму сусідстві» з Україною.

Угорське буття, тобто угорська залежність від зовнішнього фінансування, визначає угорську свідомість.

Придністров'я

Цей московський курятник треба знищити безумовно. Російські війська у Придністров'ї – законна ціль для Збройних сил України, які (сподіваюсь) чемно запропонують місцевим пушкіністам скласти зброю і далі їхати nach Vaterland.

Чи залишиться територія Придністров'я в складі України, чи в складі Молдавії, чи в складі Румунії (з якою Молдавія може об'єднатись) – думаю, не принципово. Головне, що відкриється південно-західний транспортний коридор з України до Румунії і далі до південної Європи.

Донбас

Слід розрізнити територію, захоплену московфілами (племенами донбабве та луганда) в 2014 році (ОРДЛО) і територію, захоплену пушкіністами в 2022 р. Зараз мова лише про першу.

Не треба тішитись ілюзією про «визвольний похід» української армії в ОРДЛО. Українська армія **відвойовує** ці території, а не **визволяє** їх.

Там нема кого «визволяти». Жителі ОРДЛО самі вибрали свою долю в 2014 році, і вони мріяли і мріють жити в Росії. Ті, хто цього не хотів, за 8 минулих років давно переїхали на територію, що перебуває під владою Києва. Природний процес

сепарації людей уже закінчився, і населення ОРДЛО ненавидить і буде ненавидіти Україну – щоби там не було і що би не робила там Росія.

Отже, нам потрібна **територія без населення**. Населення може пакувати собі чемодани, іти на вокзал і їхати в будь-яке місце, яке їм до вподоби і де немає України.

Історичний приклад, який реально спрацював, усім добре відомий. Це – польські «[повернені землі](#)», на яких станом на 1 січня 1945 року були усе німці й не було жодного поляка, а станом на 1 січня 1946 року були все поляки і не лишилось ні одного німця (свідомо спрощую!).

І при цьому ніколи не було мови, що там здійснювались депортації чи геноцид. Просто німці, котрі не хотіли ставати поляками, спакували чемодани, прийшли на вокзал і поїхали nach Vaterland.

Так треба зробити і нам.

Крим

Дії приблизно ті самі, що й в ОРДЛО. Хотіли місцеві жителі собі каміння з неба – його в Україні є доволі. Всі, хто переїхав з Росії до Криму від 2014 року, повинні повернутись nach Vaterland, тобто на дерево, з якого вони так необачно були злізли. Місцеві москвофіли (із племені криманьйонців) мусять зробити той самий вибір, що й племена ОРДЛО.

Це, ясна річ, не стосується кримських татар, котрі мають право розраховувати на допомогу України.

Переміщені особи

Тут треба розрізняти кілька груп:

1, люди, які втекли від війни на територію України, що перебуває під владою Києва, або до Європи. Їм треба надавати максимальну допомогу і заохочувати до повернення в Україну, хоча, можливо, і не швидко.

Можливо, є сенс скористатись із перебування значного числа нашої молоді в Європі і надати їм гранти для навчання в європейських закладах. Не було щастя – так нещастя допомогло.

2, люди, які виїхали / були вивезені до Росії. Офіційно і механічно вони – громадяни України, і наша влада мусить бодай про людське око за них «дбати» (як – то вже інша справа).

Але я – диванний аналітик, і вимоги толерантності й гарвардського лібералізму мене не обходять. Тому я пишу: не треба мати ілюзію, що разом з українським паспортом людина автоматично набуває українського патріотизму. Серед цих людей є дуже багато москвофілів, котрі думали (і думають) і говорили (і говорять) «Путін, введи!» та «Путін, допоможи!», тільки не мали енергії та / або нагоди показати своє москвофільство на ділі.

Тепер війна зрушила їх з місця, і якщо частина з них не схоче повертатись в Україну після нашої перемоги – це буде їх свідомий вибір. Ми не мусимо займатись людоловством, як Радянський Союз в Європі в 1945 році.

3, люди, які механічно опинились на території України після відновлення наших кордонів. Частина з них уже устигла набути російські паспорти, а інша частина мріє (і буде продовжувати мріяти) їх набути.

Ще раз наголошу – тим, хто не схоче виїхати з України, не можна давати українське громадянство! Вони ненавиділи оце «українське громадянство» і це – їх свідомий вибір, через це ми маємо від 2014 року війну з Росією. (Не виключно через це, але включно, серед усього іншого – і через це.)

Навіщо ж їм нав'язувати те, чого вони не хотіли, не хочуть і ніколи не захочуть? Нехай живуть як «особи без громадянства». Приклад Естонії показує, що місцеві москвофіли не хочуть і не можуть набути естонське громадянство, бо для цього треба вивчити естонську мову і скласти відповідний іспит. Але й повертатись nach Vaterland вони так само не хочуть. От і живуть собі «особами без громадянства».

Різним євро-Штайнмаєрам хотілось «особливого статусу Донбасу»? – Як кажуть в Одесі, «их есть у меня»! Принаймні поменшає москвофілів, які голосуватимуть на наших виборах.

Границя з колишньою Росією

Розмови про будівництво стіни на кордоні з Росією ведуться з 2014 р. Чи ми її будуємо, чи ми її не будуємо – це нікому достеменно невідомо. Відомо, що ніхто з нашого боку не поспішає похвалитись хоч якоюсь готовою ділянкою.

Так тривати не може. Цю стіну треба побудувати. Щоб там не було з проєктованими незалежними князівствами на території колишньої Росії, і яку б політику вони не проводили – місцеве населення, агресивно вороже до України, нікуди при цьому не подінеться, і настрої його не зміняться. Тому відгородитись від них стіною і брати по 200 доларів за оформлення візи на в'їзд до України – це мінімально необхідні заходи.

Не відбудова, а розвиток

Десятки наших міст і сотні сіл в зоні бойових дій зруйновані дощенту. Щодня з'являються новини, що в такому-то місті стільки-то відсотків забудови зруйновано й не підлягає відновленню. На решті території України москалі систематично руйнують наші промислові підприємства і об'єкти транспорту, перепадає й житловій забудові, і закладам освіти та культури, і храмам (тут одне відрадно – переважна більшість зруйнованих храмів належали Московському патріархату. Хоч у такий бруталний спосіб цієї погані поменшає. Знову: не було щастя, так нещастя допомогло).

Як з цим бути?

Цілком слушну думку висловив Микита Соловйов, і я його повністю підтримую: треба говорити не про **відбудову** зруйнованого, а про **післявоєнний розвиток**.

Величезна частина зруйнованих заводів – це спадщина радянської доби з її неефективністю й технічною відсталістю. Відбудовувати ці заводи на тих самих місцях і з тим самим напрямком роботи – це прирікати себе на вічну неефективність.

В Луганську був тепловозний завод (один із двох, що були в СРСР). Москва захопила цей завод і мабуть зруйнувала. Україна без тепловозів не залишилась – купуємо тепловози General Electric і обмірковуємо плани по локалізації їх виробництва в Україні. Навіщо нам тепер відбудовувати Луганський завод? Новий завод для локалізованого виробництва можна збудувати в будь-якому місці.

Українські залізниці почали переводити на європейську колію. Нарешті! Якби не війна, ми ще невизначений час жили би з цим російсько-радянським спадком, котрий гальмає наш розвиток.

І так в усьому (не даю більше прикладів, можете самі знайти щось подібне). Для планування післявоєнного розвитку на всіх рівнях – починаючи від держави в цілому і до типового плану одноповерхового житлового будинку – треба залучити кращих фахівців з усього світу. Після закінчення війни працювати в Україні стане престижно, і ці фахівці ще змагатимуться за право подати і реалізувати свої проекти.

Так само, як нині по всьому світу збирають гармати і бронетехніку для України, так після війни доведеться збирати будівельників з усього світу для реалізації оцих нових планів житлового, промислового, транспортного та всілякого іншого будівництва. Це для того, щоб перший етап післявоєнного розвитку – вихід на рівень передвоєнного року – не розтягнувся до нескінченості.

Замість «приватизованих» бантитськими способами (простою мовою – украдених в українського народу) заводів, які тепер зруйновані Гнило-Солом'яною Ордою, мають виникнути нові заводи, збудовані на засадах цивілізованого підприємництва, на чисті, не злочинні гроші. Там мають бути новітні технології, а не радянський хлам часів товариша Орджонікідзе. І ці заводи повинні мати повний комплекс природоохоронних заходів – те, чого радянські заводи ніколи не мали.

І в цій новій промисловості великий, якщо не контрольний пакет акцій має належати українському народу. Ми заплатили за нього своєю кров'ю!

Як це зробити технічно – я не знаю, я не фахівець і не збираюсь пробиватись у владу. Але так має бути!

Влада

Після закінчення війни таке політичне непорозуміння як «партія» «Слуга народу» має бути заборонена, а її члени – піддані суворій люстрації.

Ця партія упевнено тримає друге місце за числом зрадників, яким навіть чинна влада, сформована із тих самих «Слуг», офіційно оголосила підозри в колабораціонізмі та державній зраді. Ані разу не сумніваюсь, що на поверхню, в область публічної інформації виходить тільки мала частина того, що насправді відбувається. І також на цю поверхню не спливає найжирніша московська риба з найвищих кабінетів.

Перше місце у змаганні зрадників упевнено тримає партія «Опозиційний блок – за життя». Жодна інша партія в Україні не здатна скласти їй навіть слабку конкуренцію, «Слуга народа» відстає від лідера в рази. Партію «Опозиційний блок – за життя» треба оголосити злочинною організацією і, як наслідок – кожен її член мусить в суді доводити, що він не є аж таким тяжким злочинцем, що він тільки на шухері стояв, коли інші, справжні злочинці робили свої злочини.

Успіх «Слуг народа» на виборах у 2019 році був зумовлений двома факторами: 1, величезним потоком брудних московських грошей на діяльність самої «партії»; 2, неймовірним потоком тих саимх брудних московських грошей на інформаційну протидію чинній українській владі, на дискредитацію останньої.

От пишуть, що один тільки Медведчук отримав із Москви 5 мільярдів доларів. При цьому якимось не уточнюють – це **всі гроші**, які він отримав із Москви при дивовижній сліпоті нашого фінансового контролю, чи це тільки ті гроші, які

він залишив собі, а були ще інші (більші) гроші, які через нього перетікали туди, куди вказувала Москва?

Але так чи інакше – йдеться про неймовірні, прямо-таки астрономічні суми. І я не думаю, що Москва була така дурна, що створила лише один канал для своїх грошей, що нема ще другого, третього, десятого подібного каналу, що Шарії та Мураєви вели свою антиукраїнську діяльність за власним бажанням і на свої гроші, а не за вказівками з Москви і на її кошт.

Отже, війна і наша перемога має зруйнувати командний і фінансовий центр антиукраїнської діяльності в Москві. Без методичних вказівок із Москви і без московських грошей «партія» «Слуга народу» зникне «як роса на сонці».

Місце у владі, яке спорожніє після війни з падінням цієї недолугої «партії», мають зайняти нові патріотичні діячі, загартовані у вогні справжньої, не паперової війни.

8 червня 2022 р. в Києві.

Корупція і Україна

От доводиться писати ще одну статейку в кільватер попередньої. Міркуючи про перспективи післявоєнного розвитку України, слід зачепити і питання корупції.

У корупції в Україні можна побачити три основних причини.

Перша і головна – це шалений потік корупційних грошей, що йде з Москви і перед яким наші любителі солодкого життя просто не мають сили устояти. Цей потік є джерелом корупції не в одній тільки Україні, а по всьому світу.

Я уже був згадав, що один тільки Медведчук отримав із Москви 5 мільярдів доларів. А скільки їх отримав президент США Дональд Трамп, який так запападливо вів промосковську політику? Простою мовою, почім нині на ринку американська демократія?

Скільки грошей вкладено в політичну систему Німеччини, так що в ній нині немає жодної партії, котра не була би москвофільською? В яку суму вилилась купівля політичної системи Франції, де змагаються між собою виключно москвофільські сили і москвофільські діячі?

Тому можна сподіватись, що після знищення командного і фінансового центру корупції в Москві цей напрямок людської діяльності піде на спад. Як у відомому анекдоті: «Ну і що, повиздыхають від того корупціонери? – Ну, може, й не повиздыхають, але того здоров'я вже не матимуть».

Друге джерело корупції – незаконна «приватизація» 1990-х років, в результаті якої все, що було створено зусиллями цілого народу і мало би бути джерелом його процвітання, потрапило в руки десятка спритних ділків.

Жоден із цих ділків ніколи не створив нічого суспільно корисного і навіть не розуміє, що це таке. Всім відомо, як виникли величезні багатства Білла Гейтса, Марка Цукерберга та Ілона Маска, але ніхто не може пояснити, яким таким способом обидва гігантських металургійних заводи Маріуполя, котрі будувались починаючи з 1930-х років, опинились у приватній власності Ахметова.

«Есть божий суд, наперсники разврата!» Москалі зруйнували обидва незаконно «приватизовані» комбінати і сподіваюсь, скоро ми побачимо, як Ахметов збирає пляшки біля метро «Лук'янівська». Війна і тут приходить на допомогу, розрубуючи цей вузол корупції (спритного казнокрадства).

Третє джерело корупції – це уже згадане вище стремління до солодкого життя. Життя за будь-які, нехай і брудні, криваві гроші. Це джерело з війною не зникне і буде існувати завжди.

Репутація України як сильно корумпованої держави до певної міри – заслужена, але тільки – до певної міри. Завдяки зусиллям відверто-московської і приховано-московської пропаганди (тобто першого джерела корупції) ця репутація надзвичайно перебільшена:

В мені-бо бридкого нема нічого,
Та фарби в руках ворога могого.

Руйнування корупційного центру в Москві припинить цю пропаганду і одночасно відкриє всім країнам світу багато цікавого про їхню домашню корупцію. Так погорить не одна репутація, так відбудеться не один гучний судовий процес, і дехто, може, навіть за грати потрапить.

На цьому тлі українська корупція уже не виглядатиме як щось небувале.

З другого боку, Україна таки веде системну боротьбу із корупцією. Зокрема, нашу систему державних закупівель Prozorro високо оцінили фахівці з різних країн і... І ці країни не поспшають ліцензувати цю систему для власного вжитку. Всім стало шкода своєї власної корупції.

Далі, в Україні збудована струнка «антикорупційна вертикаль»: маємо Національне агентство з питань запобігання корупції, спеціальний антикорупційний слідчий орган, спеціальну антикорупційну прокуратуру і спеціальний антикорупційний суд.

Така система антикорупційних органів була запроєктована ліберальними гарвардськими професорами й узята до виконання їх учнями з адміністрації. Всі шукали країни, якої їм не було би шкода, для того, щоб спробувати – що з того вийде. Як любив говорити Джуффін Халлі: «Поки не спробуєш – не дізнаєшся». І от знайшли Україну, якої нікому не було шкода.

Створення такої системи антикорупційних органів вимагали наші євроатлантичні союзники і ці органи принаймні частково фінансуються з американських грантів, що мало би зробити їх відносно незалежними від української виконавчої влади, у якій – на думку ініціаторів цієї затії – і знаходиться самий центр корупції.

Будівництво оцього антикорупційного монстра розпочалось в 2014 році, і восени 2024 року ми уже будемо відзначати десятиліття його існування.

І що з того вийшло?

Вийшла діюча модель паротяга в натуральну величину: все крутиться, обертається, скрипить і гримить, немає тільки одного – **результатів**. Ані однісінького результату за 8.5 років цей монстр так і не показав (ну, справ про незаконне нарахування премій в сумі 500 гривень ми не розглядаємо).

Так що, нема вже в Україні корупції? – Є, нікуди вона не втекла, і більше того – отримала нові можливості для розвитку. Антикорупціонери беруть з корупціонерів хабарі за те, що не будуть відкриті деякі кримінальні справи, також за те, що ці справи будуть закриті, також за те, що справи не дійдуть до суду, а будуть блукати між антикорупційними інстанціями, також за те, що суди виправдають звинувачених. І справді, жодної скільки-небудь резонансної справи не було доведено не те що до вироку суду, але навіть до якогось виразного ступеня розслідування.

Антикорупціонери знайшли спільну мову із корупціонерами, вписалися в корупційні схеми і самі перетворились на звичайнісіньких корупціонерів, тільки з пишним префіксом «анти».

Наперед такого не можна було очікувати, але тепер результати очевидні: вся ота антикорупційна вертикаль, подібної до якої нема, здається, у жодній іншій країні, – недієздатна і тільки палить гроші з бюджету США. «Вертикаль» повторює ганебну історію Управління по боротьбі з організованою злочинністю. Це управління довелось розформувати через те, що організована злочинність його очолила – провела своїх людей у керівництво, із легко передбачуваними наслідками.

А десятиліття «вертикалі» день у день наближається, і колись-то треба буде зробити висновки. Можна зробити такий висновок, що це була неправильна країна і в ній – неправильна корупція. А можна зробити і такий висновок, що це були неправильні професори і неправильний проект.

Якби мене хтось запитував – я б порадив скасувати усю оцю «антикорупційну вертикаль». Корупції повністю позбутися не можна, але можна позбутися пов'язаної з нею антикорупційної ганьби.

І як усе сказане стосується до війни та / або післявоєнного розвитку України? Тісно стосується, бо тепер і в післявоєнний час усе, що пов'язане з Україною, буде предметом пильного вивчення. Не тільки величезний досвід нашої армії, але й успіхи та невдачі України в боротьбі з корупцією також стануть предметом загальної уваги. Хочеться вірити, що «боротьба з корупцією» у післявоєнний час буде тихо забута, як забулась «боротьба проти організованої злочинності», «боротьба проти лихоманки Ебола» та «боротьба проти Covid-19».

Принаймні слід було би змінити несправедливу оцінку України як «наскрізь корумпованої країни», аби вона не відлякувала інвесторів у післявоєнну добу.

9 червня 2022 р. в Києві.

Умови демократії

Кінець першої світової війни в 1918 р. знаменував собою не тільки «закат Європи», тобто втрату провідного становища Європи у світі, але й закат доби монархій. Європейські монархії втратили авторитет і, як наслідок, владу.

Люди зробили неприємне для багатьох відкриття, що фарбований лис, який звався «король» чи «імператор», нічим не відрізняється від звичайного лиса. І так не стало монархій, і їх заступили демократичні порядки.

Ліберальні гарвардські професори були у нестямі від радості: ось нарешті весь світ визнав, що нічого кращого за американську модель політичного устрою бути не може, і всі країни переймають цю модель або цілком, або з деякими варіаціями.

Книга Френсіса Фукуями «Кінець історії» стала новим євангелієм, благою вістю, що можна нарешті покинути надзусилля і безкінечно насолоджуватись досягнутим земним раєм.

І демократичні держави скористались нагодою і справді занурилися в оце *dolce far niente*.

А між тим демократія – це не закон всесвітнього тяжіння, котрий діє безвідносно до бажання чи небажання людей. Демократія (представницьке правління) базується на трьох основних положеннях:

1, людина – розумна істота, тобто може будувати свою поведінку у відповідності до вимог розуму;

2, людині властиво прагнути до поліпшення свого життя, а оскільки людина – створіння соціальне і не може жити поза колективом, то їй властиво прагнути і до суспільного блага, не тільки особистого;

3, людині притаманна здатність планувати своє майбутнє і спрямовувати свої дії на досягнення визначених розумом (раціональних) цілей, тобто піднесення особистого і суспільного блага.

Ці положення приймаються як аксіоми, без будь-якого сумніву і без ніяких обмежень. І справді, люди з такими властивостями реально існують, і власне їх треба називати демократами, і власне для них демократичний устрій (формування влади шляхом виборів) є найліпшим.

Але практика показує, що поряд із такими людьми живуть і зовсім інші люди. Наша війна дала цілу велику серію прикладів, котрі наочно спростовують всі три положення.

Жив собі чоловік в Україні і не дуже-то й виділявся на загальному тлі. І от почалась війна і він корегує вогонь Гнило-Солом'яної Орди **по тому місту, в якому він сам живе**. І такі люди виявили себе скрізь, від Маріуполя до Луцька і Львова.

Хіба можна назвати це раціональною поведінкою, поведінкою, продиктованою розумом? Я ще можу зрозуміти, що чоловік може не любити Україну і любити Гнило-Солом'яну Орду, але навіщо ж доводити оцю любов до руйнування своєї власної хати?

Працівник заводу «Азовсталь» із захопленням виказував пушкіністам місця, де укривались українські воїни, щоб спрямувати туди вогонь лаптів. Руйнувати

завод, на якому ти сам працюєш і який забезпечує тебе засобами для життя – це розум?

В тому самому Маріуполі хлоп попався був у 2015 році на коригуванні лапте-обстрілу, загинуло 22 людини. Був спійманий, засуджений, ув'язнений, амністований – і в 2022 році знову узявся коригувати лапте-вогонь. На цей раз лапті, нарешті, вбили його самого і в такий спосіб виправили цю помилку природи. Запитую ще раз: це – раціональна поведінка?

І у **таких** людей ми запитуємо на виборах, як нам організувати нашу владу? Якщо ми далі будемо так робити, то заслужимо похвалу від гарвардських професорів за свій лібералізм, але не одержимо ефективної влади.

Ну добре, із розумністю так званих «людей» ми розібрались: бувають люди справді розумні, а бувають істоти, зовні дуже схожі на людей, але не відповідні до першої аксіоми демократії.

А як там із другою аксіомою?

Знову наша війна з усією відвертістю розкрила: є **люди**, а є **москалі**. Москаль – це істота, зовні досить-таки подібна до людини, але вона сама хоче жити погано і ще більше хоче, щоб усі інші також жили погано. Про стремління до кращого у москалів немає мови і немає навіть поняття – що то воно є, оце «краще».

Москалі крадуть в Ірпіні пральні машини Indesit, переправляють їх до свого Мухосранська – і там із величезним здивуванням виявляють, що машина не працює! Виявляється, її треба підключити до електромережі.

Підключили до «лампочки Ілліча» – знову не працює! Виявляється, її ще треба підключити до водопроводу, а його в Мухосранську нема. Про лампочку Володимир Ілліч Ленін подбав, а до водопроводу руки не дійшли.

І не кажіть, будь ласка, що для роботи пральної машини її ще треба підключити до каналізації. Всі жителі Мухосранська мають виходки на дворі, а за каналізацію ніхто навіть не чув і не знає, що воно таке.

І якщо москаль дізнається ще й про каналізацію, то він розіб'є їк бісу ту крадену пральну машину і скаже собі: «Не жили добре ніколи – то нема що й починати».

І так в усьому, бо якість життя – то системне поняття, і не можна підняти якість життя в курній хатині установкою там найновішого Mac Book.

Н, і кавоварка не хоче варити москалю каву, бо виявляється – в неї потрібно імпорتنі зерна кави насипати, а їх нема. І вкрадені комбайни John Deer при кожному вмиканні двигуна запитують через Інтернет у виробника, чи можна включатись. А зловний американський John Deer щоразу відповідає: «Крадене. Увімкнути не можна». Залишається москалям жати хліб прадідівськими залізними серпами, поки не відновили виробництво крем'яних серпів.

Отак стоїть справа із другою аксіомою. Є люди, які хочуть жити краще, а є й такі люди, котрі хочуть жити гірше.

А як стоїть справа із третьою аксіомою – зі здатністю людей планувати своє майбутнє?

З висоти мого дивана мені здається, що з цим справа стоїть найгірше.

Розглянемо найпростіший приклад. Селянин, розмірковуючи, що йому в жовтні місяці робити – йти в поле орати чи відпочити – вибрав надзвичайно

тяжку роботу з оранки під озимину і далі засівання тієї озимини. Чому так, чи не краще було би просто відпочити після напруженого господарського сезону? – Не можна, бо як не засієш озимину, на майбутній рік залишишся без хліба. Можна, звичайно, сіяти яровий хліб і навесні, але він і менш урожайний, і менш якісний, ніж озимий.

І от селянин, плануючи своє життя на рік наперед, вилізав із теплої хати на жовтневий холод і сльоту, щоб зорати й засіяти озимину (ну, і поле під паром теж треба зорати – це уже з розрахунку трипільної сівозміни, отже, на три роки вперед).

Не ідеалізуючи і не перебільшуючи далекоглядність нашого селянина, мусимо визнати, що на кілька років наперед він своє життя таки планував.

А тепер? Що далеко ходити – візьму за приклад самого себе. Хліб мені потрібен, а де я його беру? – В сусідній крамниці. – А звідки він у крамниці береться? – А я не маю ніякого поняття (далебі, не перебільшую). – А як у крамниці не буде хліба, як ото воно трапилось у перших числах березня 2022 року, що ти, Микола Жарких, робитимеш? – Ну, сухарі їстиму, он цілий мішечок їх маю. – А як сухарі скінчаться? – Не знаю, мабуть, пропаду.

І от виходить, що глибина передбачення майбутнього у мене та інших городян не перевищує одного дня. Де вже тут три роки! Я вважаю за велике досягнення в частині планування майбутнього те, що я упродовж усього свого життя ані разу не брав гроші в борг, а всі потреби покривав своїми готовими грошима. Отож якийсь запас готових грошей я маю, і всю надію покладаю на те, що зможу за них купити собі хліба. А що буде, коли – побий мене лиха година! – через війну не буде де купувати і що купувати?

Триб життя сучасних городян робить їх страшенно залежними від функціонування цілої системи життєзабезпечення міста. І на це нема ради. «На все життя не напасешся» – каже мені приповідка, коли я обмірковую, чи не зробити той чи той запасець, поки є з чого робити. Оцей режим передбачення майбутнього глибиною в один день фатально позначається на здатності планувати своє майбутнє. Разом з тим саме в містах зосереджена вся цивілізація, і руйнування міст відкидає країну в кам'яний вік. (Москалі, пушкіністи та лермонтоїди, руйнуючи наші міста, власне оцього й добиваються.)

І от тепер люди, котрі не здатні спланувати своє майбутнє хоча б на місяць, ідуть голосувати, і від їхнього голосування залежить майбутнє країни упродовж років і десятиліть. Вони голосують не з раціональних міркувань, а під впливом емоцій, під впливом того, що позавчора говорили по телевізору (учора був день тиші перед голосуванням!). Голосуючи, вони не зважають на те, щоб покращити своє життя і життя своєї країни, а «тільки б не Порошенко», тільки б зробити гірше комусь іншому, якого вони ніколи не бачили, але якого вони ненавидять. Їхнє бачення майбутнього зводиться до славного «Хоть поржём!»

А потім починається війна, і «свідомі виборці» кажуть: «Ми цього не хотіли, ми за це не голосували». А їм на це відповідають: «Дарма! Ви проголосували за зрадницький капітулянтський уряд, і тепер Україна розплачується за це тисячами зайвих жертв». Ну що, товариство, «поржали»? Оті жителі Краматорська, про яких я уже був згадував – чи здатні вони побачити зв'язок між своїм голосуванням і війною, яку вони самі накликали на свою (ну, і мою заодно!) землю?

Отже, демократія дає непогані результати (ефективну систему управління) там і тільки там, де є люди-демократи, які більш-менш відповідають поставленим вище аксіомам.

Там, де таких людей немає, демократія кульгає або вироджується.

Можуть сказати: за умов демократії люди змінюються, поліпшуються і стають більш відповідними до установ демократії. Але з другого боку, коли установи демократії впроваджуються у суспільство, де нема демократів, ці установи теж змінюються і пристосовуються до наявного суспільства.

Так що «Кінець історії» таки може прийти, але прийти зовсім не з того боку і не в тій формі, як собі уявляють ліберальні професори. І може статись навіть так, що цей кінець не всім сподобається.

11 червня 2022 р. в Києві.

Загрози для демократії

Чи треба розуміти натяк в кінці попередньої статті як ознаку мого приєднання до проекту «Америці гаплик»? Ні, демократія в країні з такими колосальними традиціями і резервами не зникне в одну мить, але й безхмарним майбутнє цієї демократії не виглядає.

Загрози для демократії мають різний характер в залежності від того, чи даний демократичний устрій є завоованим чи запозиченим.

Завойована (збудована власними руками, власна) демократія є результатом зусиль даного конкретного народу / суспільства / держави. Часто вона буває результатом надзусиль (як в Україні) і так само часто супроводжується запеклою внутрішньою боротьбою, серіями Майданів та Анти-Майданів, революцій і контрреволюцій, але як здобутки, так і поразки такої демократії є перш за все власними здобутками народу.

Прикладами такої демократії є Великобританія, Франція, США, в наш час – Україна, Грузія.

Запозичена (примушена, нав'язана) демократія виникає там і тоді, де народ / суспільство / держава не мають власних традицій політичної організації. Ця організація запозичується в готовому вигляді з котроїсь-то власної демократії, можливо, з деякими косметичними змінами. Народ під управлінням такої демократії не розуміє ані своїх прав, ані своїх обов'язків, ані – найгірше – не розуміє потреби надзусиль для підтримки демократії.

Позитивний бік таких демократій – вони встановлюються тихо, мирно, без жодних революцій і контрреволюцій, за домовленістю малої групи демократів, котрі вирішують «жити як в Америці». Негативний бік таких демократій – вони можуть бути замінені на інший державний устрій так само легко і так само за згодою малої групи (політичного класу, політичного проводу).

Прикладами таких демократій є більшість пост-радянських країн, всі новоутворені африканські країни (там навіть імператор-людоджер Бокасса правив не де-небудь, а в Центральноафриканській **республіці**).

Демократія в країні, де немає людей-демократів (про яких я писав у попередньому начерку), деградує або у безкінечний популізм, або в імітацію демократії.

Найкращим зразком отакої імітації був покійний Радянський Союз, у якому всі атрибути демократичного ладу, такі як конституція, вибори, парламент, – були не тільки на рівні світових зразків, а частно навіть перевершували їх. Не було тільки самої демократії. Знову доводиться пригадати діючу модель паротягу в натуральну величину: все дуже схоже на справжнє, тільки не працює. Ця демократія була запроваджена в СРСР в 1936 році – і ніхто нічого не помітив, ніяких змін не відбулося.

В пізніший час новоутворені держави часто обирали шлях отакого «демократичного розвитку» – частково через те, що місцеві еліти самі учились по Гарвардських університетах, частково задля того, щоб здобути прихильність США, котра була і є визначальною для існування оцих новопосталих держав. Йдеться перш за все про політичне визнання, котре буде неможливим при спротиві гарвардських професорів та їх учнів, котрі увійшли до адміністрації США.

А як можна відмовити у проханні про визнання, коли прохачі зазначають: «У нас і конституція є, і вибори, і парламент – усе чисто як в Америці»? Професори й випускники Гарварда умлівають з утіхи і кажуть: «От бачите – і нині дикий тунгус, і син степів калмик – всі беруть собі за зразок нашу демократію».

А між тим особливо радіти нема чого: запозичена демократія в умовах, коли в країні немає демократів (людей, готових боротися за демократичні цінності), часто вироджується в імітаційну демократію.

Оця імітаційна демократія тим гарна, що вона нікого не зачіпає і ні на що не впливає, і за її ширмою можуть ховатись будь-які диктаторські, авторитарні й тоталітарні режими.

Якщо демократія по-гарвардськи полягає в тому, щоб у країні регулярно проводились вибори – давайте будемо проводити їх регулярно, і буде всім щастя, перш за все – вередливим американцям. Оці останні не люблять співробітничати з країнами, де немає навіть видимості демократії, натомість охоче співпрацюють із тими, де така видимість є.

Всі вороги демократії по всьому світу прекрасно розпізнали це правило і зробили із нього практичні висновки: треба, щоб були вибори (ну, імітація виборів) і щоб начальник звався «президент».

Любителі авторитаризму засвоїли досвід Франції, де один раз були обрали президентом Наполеона, а він оголосив себе імператором і скасував вибори. І правив у такий спосіб аж до самого Майдану (ну, Паризької комуни). Коли канцлером Німеччини обрали Адольфа Гітлера, він теж скасував вибори і правив Німеччиною аж до кінця життя (котре тривало менше, ніж він собі думав – через незалежні від нього обставини). Макіавеллі у далекому 16 ст. задавався запитанням – чи можна вважати демократичним такий лад, коли виборці цілком демократично проголосували за встановлення диктатури? Здається, 20-е століття дало цілком переконливу відповідь...

Тепер таких сміливців серед авторитранних начальників уже нема, і всі воліють знову і знову виставляти свою кандидатуру на «вибори», котрі очікувано виграють, але скасовувати сам інститут виборів не наважуються. Америка буде пальчиком грозити!

Отже, тільки імітаційна демократія стоїть твердо і їй ніщо не може загрожувати. Якщо політична еліта країни вирішила бавитись у «демократію», це може тривати постійно, бо народ, бачачи, що від його «вибору» нічого не залежить і не міняється, втрачає інтерес до виборів і бачить в них не спосіб визначити правління в країні, а лише якусь мало зрозумілу гру.

Нав'язана демократія без елементів імітації завжди буде zagrożена, і загрозу для неї становить той самий народ, який голосує байдуже або обирає найкрикливіших популістів.

І завойована демократія також завжди zagrożена від того самого народу, «внутрішнього пролетаріату» А. Тойнбі, котрий живе в суспільстві, але не належить до нього. Загроза наростає, коли демократи в такій країні говорять собі: ну, нашому ладу нічого не zagrożує, то можна і зменшити зусилля і зануритись в так бажане *dolce far niente*.

Вибори 2020 року в США показали, що люди, яким подобається авторитарне правління, складають половину виборців. 74 мільйони виборців проголосували за

Трампа – попри всі виразні його авторитарні учинки і навіть попри імпічмент. Це колись-то було так, що імпічмент викреслював діяча з американського політичного життя, а тепер маємо те, що маємо: імпічмент **подобається** багатьом виборцям, котрі дивляться на нього як на краватку нового, ще не баченого фасону.

І тепер політичні аналітики, котрі планують наступні вибори, бачать, що саме подобається виборцям, і шукають кандидатів, котрі могли би повернути до себе увагу виборців і виграти вибори. А хто краще за клоунів уміє привертати до себе увагу глядачів? Їх на це спеціально вчили.

Отже, загроза для завойованої демократії полягає в тому, що наперед висуваяться люди, здатні виграти вибори, а не люди, віддані демократичним цінностям (тим же виборам). І коли такі «гравці» десь приходять до влади, від них можна чекати чого завгодно.

Історія старого доброго Гегеля, котрий свого часу уже був відкрив ідеальний суспільний лад у формі пруської монархії, була забута. Пруська монархія упала в згаданому 1918 році, і з нею втратили кредит і всі її апологети, хоча вони будували дуже зручні системи, а красномовністю німецькі монархічні професори перевищували ліберальних гарвардських.

Якщо похитнеться або впаде демократія у США, це справді буде «Кінець історії», але не зовсім такий, як собі бажав Фукуяма. Зовсім не думаю, що це неодмінно станеться, але загроза існує завжди, і це вимагає замислитись – чи не треба чогось підремонтувати у старій демократичній системі?

14 червня 2022 р. в Києві.

Обмежена демократія

Кажуть, що монархія була би найкращою формою правління, якби не випадковість народження. І тому, мовляв, немає альтернативи демократії.

Я згоден, що демократія була би найкращою формою правління – якби не випадковість виборів. А обирають часто таких людей, котрим не можна довірити навіть ста гривень, не те що управління державою.

Я навіть не маю на увазі історію з вибором зеленої плісняви в Україні. Одне тільки обрання Трампа в США здатне захитати віру в демократію у кого завгодно. А США – не тільки найбільш тривала і розвинена демократія в світі, а й опора демократичного ладу по всьому світу.

Кажуть, що демократія гарна тим, що один невдалий вибір можна поправити на наступних виборах. Ну, німці, які в 1932 році голосували за Гітлера, теж собі думали: «Якщо він нам не сподобається, ми на виборах 1934 року голосуватимемо інакше». А демократично обраний Гітлер просто скасував ті наступні вибори. От і маєш, Гандзю, книш!

Там, де новообрані начальники не такі сміливі, вибори не скасовуються, але начальники або запезпечують собі автоматичне переобрання (Росія, Білорусія, Казахстан), або на зміну одним популістам обирають інших популістів, часто гірших (Франція, Греція).

Корінна причина неефективності демократично обраної влади – це її популізм. Щоб виграти вибори, треба прихилити якомога більше виборців, а як це зробити?

Універсальний рецепт відкрив той самий Гітлер: треба **усім** обіцяти **усе**. І то негайно, бо виборці не здатні планувати своє життя на роки вперед, і той, хто буде обіцяти поліпшення через роки, неодмінно програє. Виборці не здатні зважити, чи справді можна дати хоч комусь **оте все**, але їм приємно чути, що хтось обіцяє зробити їх щасливими – **без найменшого зусилля з їхнього боку**.

Люди, які приходять до влади на хвилі популізму, бувають розумні (дуже рідко) і дурні (дуже часто). Розумні люди, прийшовши до влади, відкидають усі передвиборчі обіцянки і проводять раціональну політику (як вони її собі уявляють). Вони упевнені, що до наступних виборів через 4 – 5 років всі їх попередні обіцянки забудуться і можна буди вийти на нові вибори із новими обіцянками.

Дурні популісти намагаються здійснювати свої нереалістичні передвиборчі обіцянки, і ці спроби тільки погіршують справу. Через кілька місяців їм доводиться повертатись до раціональної політики, пояснюючи виборцям, що обіцянки не виконані або через «попередників», або через «ворогів», або через «попередників, які одночасно є ворогами», або через несприятливі кліматичні умови.

На наступних виборах дурні популісти змушені обіцяти ще більше – і результат бачимо на прикладі Греції, котра залазить у дедалі гірші борги, щоб підтримати непосильний для країни рівень соціальних виплат.

А проблема демократичного представницького правління в тому, що голосують одні, депутатами є другі, членами уряду – треті, а коли доводиться розплачуватись за помилки, то на війні гинуть четверті.

Що робити і чи можна за умов демократії привести до влади тверезо мислячих, відповідальних і далекоглядних людей?

Думаю, що це можливо за умови деякого реформування самої демократії.

Треба відмовитись від загальних і рівних виборів, замінивши їх **виборами цензовими і куріальними**.

Колись-то давнє грецьке місто-держава Афіни управлялось народними зборами, і оце власне звалось тоді *демократією*. Тоді не було представницького правління, і кожен громадянин представляв сам себе. Отже, коли йшлося про війну, то кожен розумів, що воювати доведеться не комусь, а йому особисто, і відповідно ставився до справи серйозно. Це не означало, що при такому правлінні не робили помилок, але нарікати за ці помилки афіняни мусили на самих себе.

Для більших держав управління через народні збори було і є неможливим, і щоб зберегти відповідальність виборців за наслідки свого голосування, треба скасувати загальне виборче право і запровадити куріальну систему.

Оскільки я добре розумію, що ця ідея – непопулярна, я навмисно оминаю всі технічні деталі. Кому ідея подобається – той зможе домислити їх сам, а кому не подобається – ці деталі не переконують або стануть предметом кпинів.

Я уявляю собі дві основних курії: курія професійних воїнів, котрі, як і давні афіняни, відповідатимуть за свій вибір своїм життям; і курія багатіїв, котрі сплачують великі податки і відповідають за свій вибір своїми статками. Таким людям є що втрачати, і через те вони мусять відповідально поставитись до кандидатів, яких вони обирають до влади.

Курія воїнів, сподіваюсь, зуміє розпізнати кандидатів, яких не можна налякати. І курія багатіїв зуміє розпізнати кандидатів, яких не можна підкупити.

(Я не думаю так, що курія неодмінно повинна обирати представників зі свого складу; пасивне виборче право, право бути обраним – це не менша відповідальність і там теж потрібен відбір, ценз, без жодної «рівності». От, не хотів у подробиці входити, а довелось...)

І кожна курія повинна мати свій ценз для нових членів. На прикладі курії багатіїв це виглядає найпростіше – право обирати отримує той, хто сплачує податків не менше встановленого рівня.

«Демократична» голота, яка голосує за принципом «хоть поржём», повиння бути відсунута від участі у виборах. Служба у професійній армії стане постійно діючим соціальним ліфтом для всіх, хто бажає набути активне виборче право (десь так, як набували рицарські права у середньовічній Європі).

Переваги такої системи – значні й очевидні. Перш за все, зникнуть політичні партії у звичному для нас вигляді (мабуть, будуть заступлені якимись куріальними організаціями, бо курія виборців – це сама в собі партія). Зникне одвічна проблема всіх партій в усіх країнах світу – де взяти гроші на партійну роботу, і відповідно зникне (чи сильно скоротиться) політична корупція, при якій грошовиті люди купують собі потрібну кількість партій як у себе в країні, так і в інших країнах.

Далі, оскільки число виборців буде становити невелику частку загального числа громадян, зникне потреба в масовій політичній агітації, в отих постійних телевізійних істериках «Хто завгодно, тільки не Порошенко!»

А це має не таке мале значення, з огляду на те що навіть США не можуть знайти протидію російським інформаційним атакам як на громадську думку, так і

прямо на хід виборів. І цю нездатність бачать інші вороги демократії і роблять свої висновки.

Зникне проблема олігархічного впливу на демократію, або маскування олігархічного ладу під демократію. Якщо олігархію не можна перемогти, її треба узаконити, ввести в рамки закону і сказати, що саме цього ми й хотіли.

Проблем з такою реформою теж немало, бо це означає по суті повернення від суспільства загальної рівності до станового суспільства, до суспільства шляхтичів і бидла.

Але чи справді усе щастя в загальній рівності? Чи справді бидло, яке ховається від мобілізації, яке пишається тим, що чотири рази ігнорувало повістки із військового комісаріату, яке називало Україну порно-актрисою – повинно мати такі самі права, як наші воїни, які виборюють наше право на незалежність і платять за це своєю кров'ю? Можливо, все ж таки є сенс перших записати в бидло, а других – у шляхту?

Хочу вірити, що після війни саме наша шляхта, народжена у битві з москалями, стане провідною верствою в Україні. Не знаю, у якій формі це може статись, але так має бути. Леви мусять керувати мільйонами зайців, а не зайці – мільйонами левів.

Чи запровадження отакої обмеженої демократії можливе?

Ні, неможливе.

Неможливе через те, що гарантом демократичного устрою в усьому світі є США, і поки це так – ніякі істотні зміни виборчого права неможливі.

Виборча система в самих США потребує ремонту, але оскільки вона не мінялась чверть тисячоліття – то вона закріпилась до такої міри, що ніякі реформи неможливі.

Коли ми маємо гумовий стрижень і намагаємось його зігнути – він згинається, але зберігає свою цілісність, залишається все **тим самим** стрижнем. Коли ж ми намагаємось зігнути скляний стрижень – він спочатку не піддається жодній деформації, а потім раптово ламається, втрачаючи свою цілісність, і його уламки – це вже **не той самий** стрижень.

У випадку виборчої системи США ми маємо справу зі скляним предметом, котрий може зруйнуватись, але не може змінитись.

І от пригадуючи собі знову історію 1917 – 1918 років, коли всі провідні монархії світу зламались упродовж неповних двох років, можна побоюватись, що така сама доля може спіткати й демократію, котра повинна змінюватись, але не здатна це зробити.

І це буде таки «Кінець історії», тільки знову повторю – можливо, не зовсім такий, як його собі уявляють гарвардські ліберали. І можливо, не всім оцим лібералам він сподобається.

15 червня 2022 р. в Києві.